

Eredetivel megegyező,
hiteles másolat.
Köszárhegy, 2018. 01. 02. nap
KÖZÖS KORMANYZAT
ALLEGYÖJE

KŐSZÁRHEGY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Kőszárhegy bemutatása	4
3. Örökségünk	8
4. Eltérő karakterű településrészek	14
5. Építészeti útmutató	19
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Telepítés</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
<i>Részletek</i>	
6. Mai példák	30
7. Utcák, terek	32
8. Hírdetések, reklámtáblák	33
9. Impresszum	34

BEVEZETÉS

1

Kőszárhegy történelmi mértékkel mérve nagyon fiatal település. Így érthető módon nem bővelkedik építészeti értékekben, művészeti remekekben, régi korok emlékét őrző sajátos településképet meghatározó elemekben.

Jelen Települési Arculati Kézikönyv a településen élők véleményének és javaslatainak figyelembe vételével igyekszik építészeti, esztétikai iránymutatást adni az építeni és felújítani szándékozók számára. A kézikönyv célja, hogy olyan településképet alakuljon ki, mely a természeti környezet adottságait és a mai kor elvárásainak megfelelő építészeti igényeket ötvözi.

A TAK irányadó példákkal szemléltetve nyújt útmutatást az építésszek és újonnan építkezők számára, hiszen az utcaképek, valamint az utcákat alkotó jellegzetes házak adják az egyéni arculatot és kölcsönöznek sajátos vonzerőt a településnek.

KŐSZÁRHEGY BEMUTATÁSA

2

Kőszárhegy, Fejér megye egyik fiatal települése. A község a Szárhegy déli lábánál, a régi balatoni út mentén, a Nyugat-Mezőföld északi részén fekszik. Székesfehérvártól közel 17 km-re fekvő település.

Közigazgatásilag a székesfehérvári járáshoz tartozó település, Fejér megye középső részén található.

A székesfehérvári járás a megye egyik legdinamikusabban fejlődő része. A fő húzóerőt a térségi központ, Székesfehérvár jelenti.

Útifalu alaprajzú település a Nyugat-Mezőföld északi részén. A község központi belterülete (160 ha) a Szárhegy déli lábánál fekszik, a Balaton felé vezető 7-es főút mentén. Felszíni domborzatának kialakulása és fejlődéstörténete azonos volt a szomszédos Polgárdiéval.

Kőszárhegyen található Fejér megye egyetlen, nemzetközi versenyek megrendezésére is alkalmas motokrossz pályája. A pálya az ország 36 motokrossz pályájából a 6. legjobb minősítést kapta, beláthatósága pedig talán az országban is a legjobb, 80%.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

A mai Kőszárhegy területének fejlődését már az ókortól nyomon lehet követni. A rómaiak az utak védelmére a fontosabb magaslatokon légiókat, katonaságot táboroztattak. A Polgárdi melletti Somlyó-hegyen, de különösen a Kőszárhegyi Szárhegyen állandóan légiók táboroztak, amelyek őrizték a két hegy között vezető országutat, amely akkor fontos kereskedelmi útvonal volt. Jóval később 1543-ban, a török adóösszeírásban is megjelenik, bár a felszabadító harcokban a település elpusztult.

A 18. században aztán ismét híressé vált bortermeléséről. Szőlőt a környező falvakban, városokban élő emberek telepítettek. Az 1850-es évektől Szárhegy fejlődését pontosan nyomon lehet követni. Ettől az időponttól kezdve megjelentek az első állandó lakosok, akiket az élet- és munkalehetőségek vonzottak ide. A Batthyányi uradalomban aratást, cséplést és szőlőművelést végezhetek, valamint kőfejtő munkára is lehetőségük volt. 1854-ben már 30 fő élt Szárhegyben.

A község erőteljesen az 1920-as években kezdett el fejlődni. 1920-ban Batthyány Lajos polgárdi uradalmából a szárhegyi lakosok 315 kat. holdat megvásároltak, Szabadbattyán határából pedig 77 holdhoz jutottak a földbirtokrendezés során. A szegényparasztok egyik megélhetési forrása a részesmunkák vállalása volt a szomszédos falvak uradalmaiban. A balatoni műút bal oldalán megindultak az építkezések. A régi szegényes házacskák egy része eltűnt, helyükbe újak, kényelmesebbek kerültek. Az 1920-as népszámlálás adatai szerint Szárhegy 580 lakosából 357 fő tudott írni és olvasni.

1930. december 9-én megalakult Kőszárhegy politikai község és 1931. január 1-i hatállyal megkapta az önkormányzati jogot.

A gazdasági világválság közepette az új község gazdasági nehézségei hamarosan jelentkeztek.

1922-ben földreformot hajtottak végre, aminek eredményeként a lakosság házhelyekhez és néhány holdas földterülethez juthatott. Kiépült egy, a szárhegyiek által művelt összefüggő határrész.

1926-ban megépült a községi népiskola, melynek két tantermébe 90 tanköteles gyerek járt. A szárhegyieken kívül az antóniapusztai, a rózsamajori és a felsősomlyói tanulók is helyet kaptak itt.

1941-ben a lakóépületek száma 170 volt, ebből 43 nád- illetve zsúptetős. A szobák közül 214-nek padozata volt földből, 23-nak pedig fából készült. A lakásokban összesen 7 rádiókészülék volt. 1944-ben a katolikus iskolába 84, a reformátusba pedig 19 tanuló járt. Mindkét iskolában egy-egy tanító látta el az összes évfolyam oktatásával kapcsolatos teendőket.

Kőszárhegy 1950-ben önálló tanácsú község lett.

A helyi megélhetési lehetőségek javulása, az oktatási rendszer létrejötte megteremtette a község önállósodásának feltételeit és több éves huzavona után ugyan, de végül is 1931. január 1-én a Szabadbattyánhoz tartozó szőlőhegy önálló községgé alakult. A kisközség lakói kénytelenek voltak más nevet választani az ideiglenes Szárhegy elnevezés helyett, mert egyetlen település sem volt megjelölhető véglegesen olyan névvel, amelyet már valamely más falu, vagy város viselt. És mivel az erdélyi Csík megyében – függetlenül attól, hogy Erdély akkor már 15 éve román megszállás alatt volt – létezett egy Szárhegy nevű község, ezért a Fejér megyeit alkalmas előnévvel kellett ellátni. A lakosság véleményének összegzését követően négy helységnév-ajánlat közül választotta ki a képviselőtestület a Kőszárhegy nevet.

Az önkormányzat címer és zászló alapításáról határozott 1998-ban. A címerünkkel természetesen mi is gyökereinkre kívánunk emlékeztetni. Az ezüst rózsza és az ezüst korsók a Seuso-kincsekről mintázott motívumok és a település területének római kori jelentőségére utalnak. A szőlőtőke pedig a mai Kőszárhegy kialakulását szinte kizárólagosan megalapozó szőlőtermesztésre emlékeztet.

ÉPÍTÉSZETI JELLEMZŐK - SZAKRÁLIS ÉPÜLETEK

Kőszárhegyen jelenleg nincs templom épület. A település kápolnája 1948-ban létesült, a közelmúltban szépen felújították. A kápolna mellett harangtorony és kőkereszt áll.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Mezőföld síkjából kiemelkedő Szár-hegy igazi geológiai kuriózumnak számít, mivel Magyarországon egyedül csak itt bukkan felszínre a nagyon idős, devon időszaki, csaknem 400 millió éves Polgárdi Mészke Formáció – ebből áll az egész hegy.

A Szár-hegy földtani értékét tovább növeli, hogy a mészkőtömegbe 210 millió éve vulkáni telérek nyomultak (Tilospusztai Andezit Formáció). Az izzó olvadék és a mészkő érintkezési zónájában különleges, főleg szilikátokból álló ásványtársulás (szkarn) jött létre. Vas- és mangántartalmú oldatok is átitatták a kőzetet (limonitosodás), ami néha több tíz meter kiterjedésű, sötétbarna foltok formájában mutatkozik számos helyen.

A későbbi földtörténeti időkben több alkalommal forró vizek is feltörtek a mélyből. E hidrotermális oldatok a hegy ÉK-i nyúlványán ólomércet raktak le a mészkő repedéseiben. Ipartörténeti érdekesség, hogy a múlt század közepén itt működött a Dunántúl egyetlen mélyművelésű színesérc bányája.

A hosszú ideje ember által alakított környezet ugyanakkor számos természeti értéket őriz a mai napig. Mindezek – párosulva a különleges geológiai felépítéssel és földtörténettel – egy igazán egyedi megjelenésű kis tájegységet eredményeztek. Nem véletlen, hogy a hegy keleti fele – közel 18 hektár – 2006-ban helyi természetvédelmi oltalom alá került; megőrzendő ezt az apró gyöngyszemet az utókor számára.

Ezen a területen található a **magassági pont**, és a **kilátó torony** melyeket helyi védelemre javasol a település lakossága.

Az élő és élettelen (földtani) természeti értékek bemutatására egy közel 2 km hosszúságú, 20 állomásos, komplex tematikájú tanösvényt létesít a helyi önkormányzat. Ugyancsak most épül a hegy különleges kőzetfajtáit és a tágabb környék kőzettípusait bemutató Devon kőpark. Ennek több tonnás kőtömbjei a turisztikai látványosságon kívül az ismeretterjesztést is szolgálják.

KÖZTÉRI SZOBROK, EMLÉKMŰVEK

A **temetőkereszt** az önkormányzat által üzemeltetett temetőben áll, felállítására 1927-ben került sor, ez időponttól datálható a település létezése. Évtizedes hagyománynak tekinthető, hogy a helyi katolikus közösség nagypénteken keresztutat jár, melynek végállomás a temetőkereszt, tovább a közösség Mindenszentek Napján megemlékezést tart itt. A község megalakulása és Vitéz Szabó István néptanítói munkássága szorosan összekapcsolódik. Tanítói munkásságának felét községünkben töltötte, de itteni tevékenysége túlmutat az iskolai oktatáson: az egész közösséget formálta.

1939-ben Bory Jenő szobrászművész megalkotta a **kőszárhegyi Hősi Emlékművet**. Az emlékművet 1939. június 25-én József főherceg jelenlétében avatták fel. Az I. világháborús emlékmű nem csak a háború után, hanem a mai napig is ünnepségek, megemlékezések színtere. A temetőben található két katonasír, amelyek a II. világháborúban hősi halált halt magyar katonáknak szolgálnak örök nyugvóhelyül. A Temetőkeresztet és a Hősi emlékművet is helyi védelemre javasolja a település lakossága.

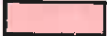

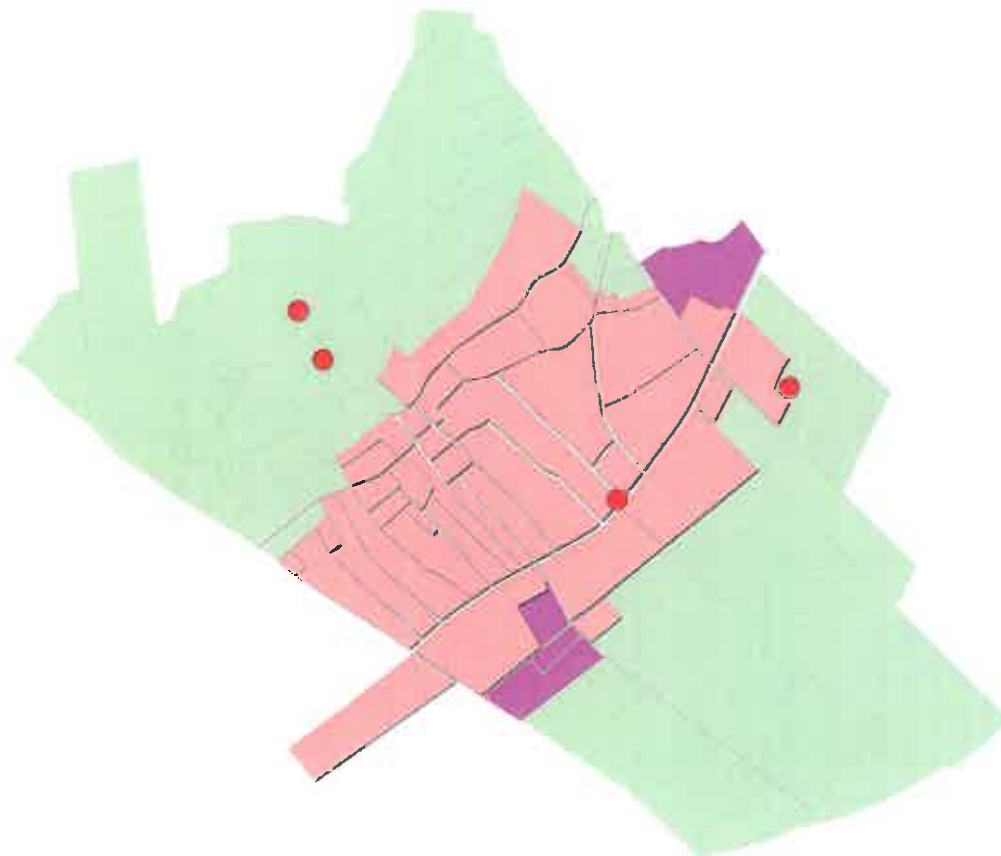
Eltérő karakterű településrészek

4

A falu teljes szerkezetét alapvetően meghatározza az a tény, hogy a Balaton felé vezető főút keresztül halad a település belterületén.

Falusias lakó településrésznek tekintjük a település teljes belterületi részét a gazdasági terület kivételével, melyet önálló karakterű településrészként határoltunk le.

- Külterület
- Falusias lakó településrész
- Gazdasági terület
- Helyi védeettségre javasolt építmény

Falusias lakó településrész

A falusias településrész változatos építészeti megjelenésű, a település a különböző építészeti korok és stílusok jegyeit visel. Találhatók még a belterületen hagyományos falusi háromosztatú parasztházak, ún. sátoztetős kockaházak, a '70-es évek magasföldszintes, emeletes épületei és a mainak mondható tört alaprajzú, kontyolt nyeregtetős épületek is. Az épületek szinte kivétel nélkül magastetősek, jellemzően cserép fedéssel. Vakolt homlokzatképzéssel készültek és színezésük is visszafogott. Az újabb épületeken megjelentek természetes anyagú homlokzati felületek, díszek.

GAZDASÁGI TERÜLETEK

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

5

Ahhoz, hogy egy olyan ház épüljön, mely a település képéhez illeszkedik, a közösség számára követendő példaként szolgál, ugyanakkor a tulajdonos igényeit kielégíti nem szabályozók és tiltások sora kell, hanem feltétlenül építtetői és építészeti alázat.

Építtető részéről ez azt jelenti, hogy nem akar nagyobb, magasabb, feltűnőbb épületet építeni a környezetében, szomszédságában levő épületeknél. Az építész részéről az alázat azt kell, hogy jelentse, hogy az általa tervezett épület a tervezési programot teljesítse ugyan, de ne a tervező önmegvalósításának tárgya legyen.

Az építészeti útmutatóban szeretnénk segítséget nyújtani építtető és építész számára oly módon, hogy bemutatjuk azokat a jó példákat, kívánatos építészeti követelményeket, melyek segíthetik egy olyan épület létrehozását, mely illeszkedik Kőszárhegy településképéhez.

Az útmutató településrészenként ismerteti a javaslatokat és kívánatos építészeti kialakításokat.

FALUSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

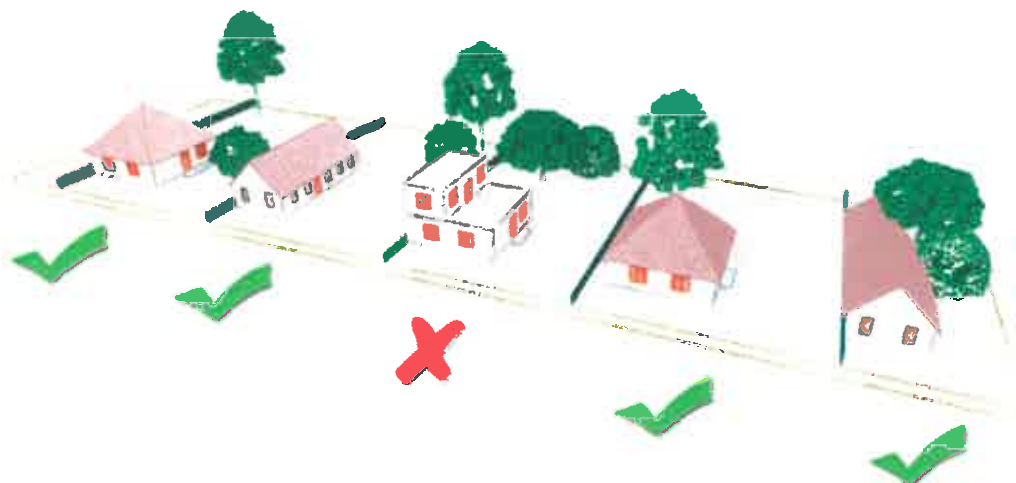

TELEPÍTÉS

Új épületek telepítése a meglévő épületek homlokvonalának figyelembe vételével történhet, ez a legtöbb esetben előkertés beépítést jelent.

Az épületek jellemzően az oldalhatárra épültek, javasolt továbbra is ezt a beépítési módot alkalmazni.

Javasolt az épületeket az északi telekhatártól legfeljebb 1 méterre építeni.

TETŐKIALAKÍTÁS

A tetők kialakításánál a környező házakat kell figyelembe venni. Legtöbb esetben hagyományos nyeregtető, esetleg kontyolt nyeregtető illik az utcaképhez.

A tető hajlásszöge 35-40 fok között legyen, lapostetős ház pedig semmiképp ne épüljön.

Egyszerű tetőformákkal beépített környezetben kerülni kell az összetett tetők alkalmazását.

MAGASSÁG

A kialakuló üres telkeken, esetleg az elbontásra kerülő épületek helyett épülő új épületek tömegformálása és magassági kialakítása hasonló legyen a környező házakhoz. A meglévő épületek tömege, magassága lehetőség szerint megtartandó.

TETŐHAJÁSSZÖG

A tető kialakításának a szomszédos épületekhez igazodónak kell lennie, ez általában hagyományos nyeregtetőt, kontyolt nyeregtetőt, vagy sátoztetőt jelent. A meglevő épületek felújítása, átalakítása során a tető hajlásszöge a szomszédos épületekhez igazodóan változtatható meg.

SZÍNEK

Az épületek színezésénél az egységességre, a pasztel árnyalatú földszínek használatára kell törekedni. Rikító színek nem használhatóak üzleti célból sem. A szín kiválasztásakor figyelemmel kell lenni a szomszédos épületek színhasználatára.

KERÍTÉSEK

KERTEK

ERKÉLYEK, TORNÁCOK, TERASZOK

AJTÓK, ABLAKOK

A hagyományos fa nyílászárók eredeti állapotukban kevés helyen maradtak meg. Az új fa ablakok és ajtók színe zöld, tölgy, esetenként cseresznye színű. A fehér műanyag nyílászárók nem jellemzőek a településen egy-egy mai épületen megtalálhatóak. A településképi szempontból is javasolt fa nyílászárók elterjedtek.

HOMLOKZATKEPZÉS

Kőszárhegyen a hagyományosan a vakolt, egyszerű tagozattal díszített homlozatkialakítás a jellemző. Az új épületek homlokzati kialakításánál több helyen megtalálható a kő, illetve a téglaburkolat. A homlokzatképzésnél minden esetben a vakolt felületeket, vakolatdíszeket, párkányokat kell előtérbe helyezni, természetes anyagokkal díszítve, kiegészítve

RÉSZLETEK

Az építészetben is, mint a művészeti ágak mindegyikében a részletek alapvetően meghatározzák, hatással vannak az egész kép, látvány kialakítására.

Egyre több igényesen kialakított épület- és kerítésrészlet, erkélykialakítás lelhető fel a településen, ezekre a jövőben is érdemes hangsúlyt fektetni.

MAI PÉLDÁK

6

A felújított épületek az eredeti épületek formai kialakítását, épülettömegét megőrizték.
Az új épületek tömegformálása és tetőkialakítása igazodik a településen jellemző földszintes, magastetős kialakításhoz.
Az új épületek anyaghasználata igényes, építészeti minősége a mai kornak megfelelő.

UTCÁK, TEREK

7

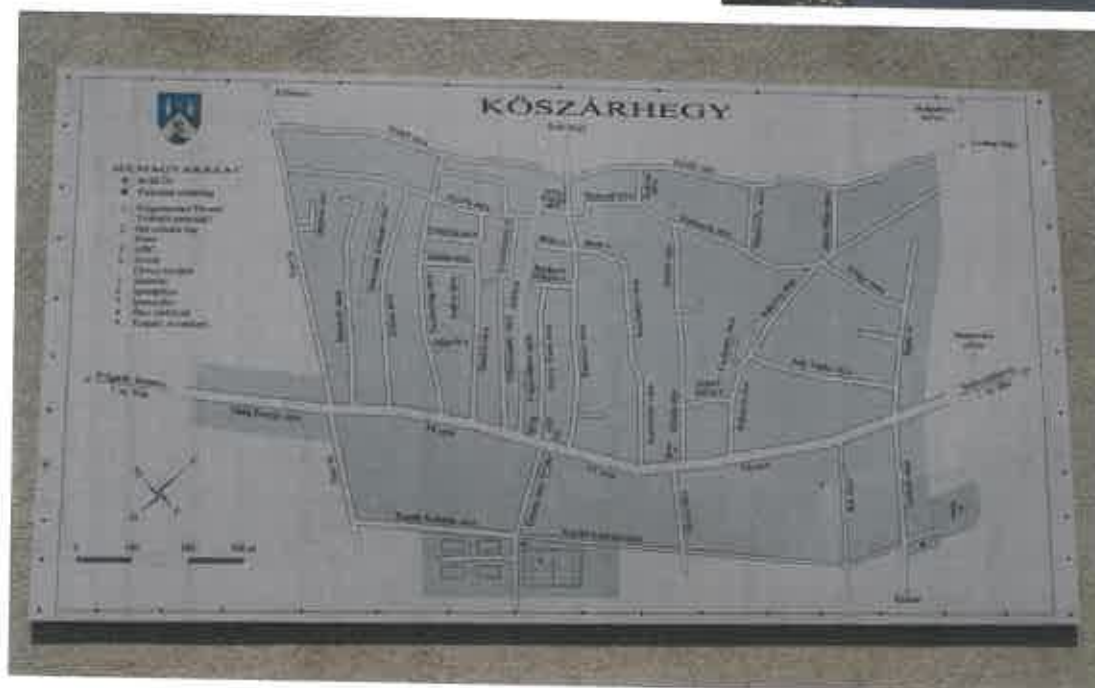
A kialakult utcakép a fák előtti lombos, ligetszerű megjelenését településképileg meg kell tartani. Az épületek előtti közterületen növényzet telepítése javasolt. A telepíthető utcai növények a közepes lombkoronájú, lombos vagy örökzöld fa, cserje és alacsony virágos növényzet. Lédús gyümölcsű haszonnövények járda közelébe nem telepíthetők, hogy a járdára ne hullassanak gyümölcsöt. A közterületen lévő közkutak, utcabútorok, növényzet a település arculatát meghatározzák, ezek karbantartásáról és védelméről gondoskodni kell.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

8

Kőszárhegy területén a hirdetések változatos formákban főként a Fő út mentén találhatók meg. Ezen kívül megtalálhatók kerítéseken és falfelületeken is. Hirdetések, cégek elhelyezhetők az önkormányzat által kihelyezett hirdetőtáblákon.

IMPRESSZUM

KŐSZÁRHEGY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Kőszárhegy honlapcíme: www.koszarhegy.hu

Kőszárhegy postai címe: 8142 Kőszárhegy, Fő utca 103.

Polgármester: Borján Péter

Főpítész: Ertl Antal

Főépítész emailcíme: ertlantal@t-online.hu

SZERKESZTETTE: Bodó Beáta

SZÖVEG ÉS GRAFIKA: Bodó Beáta, Burián Péter

Kőszárhegy, 2017. szeptember